

сохранение преемственности образования в системе “школа-вуз”, зависимость эффективности обучения от методически правильного планирования самостоятельной работы студентов. Коммуникативная компетентность будущего журналиста раскрыта как комплекс знаний студентов об эффективном общении, а также совокупность профессионально значимых умений и навыков, необходимых для оперативного и адекватного восприятия чужих программ речевого поведения и мобильного построения собственных коммуникативных стратегий, адекватным целям, сферам, жанрам и ситуациям общения.

Ключевые слова: закономерности формирования коммуникативной компетентности, коммуникативная компетентность будущего журналиста, современное университетское образование.

KONDRATENKO N. YU. Conformities to the law of forming of communicative competence of future journalists in the conditions of modern university education.

The article defines and substantiates the linguodidactical misconceptions of the formation of communicative competence of future journalists in the conditions of modern university education – constant attention to linguistic matter, sound system, understanding of the semantics of linguistic units, the ability of students to master the norms of the literary language, the ability to assess the expressive abilities of the language, and the gift of speech, consideration of the motives, internal aspirations of the student, which allow to develop effective individual trajectory of learning, the relationship between teacher-student interaction and learning outcomes; preservation of the continuity of education in the “school-university” system, the dependence of the effectiveness of training on the methodically correct planning of independent work of students. The communicative competence of the future journalist is disclosed as a set of knowledge of students about effective communication, as well as a set of professionally significant skills necessary for prompt and adequate perception of other speech behavior programs and the mobile construction of their own communication strategies, adequate goals, spheres, genres and situations of communication.

Keywords: regularities in the formation of communicative competence, communicative competence of the future journalist, modern university education.

УДК 378.147: [004.032.6+070(477)]

Кравченко О. Ю.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МЕДІАОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті розкрито етапи впровадження медіаосвіти в Україні, які є важливими кроками в побудові інформаційного суспільства, розвитку знань, становленні громадянського суспільства. Також обґрунтовано актуальність медіаосвіти для України в контексті європейської інтеграції та з урахуванням необхідності протидії зовнішній інформаційній агресії.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаграмотність, медіа, інформація, освіта, навчання, виховання, преса, кіно, радіо, телебачення, Інтернет.

Одним із головних пріоритетів державної політики в освітній сфері є підвищення якості освіти. Особлива увага приділена на необхідності забезпечення зростання ступеня відповідності змісту та форм освіти

соціально-економічним реаліям у світі, що змінюється щоденно.

Проаналізувавши останні дослідження та публікації, можна ствердити, що ця тематика з отриманням Україною незалежності, здобула широкий науковий розголос. Питання, пов'язані з аспектами дослідження розвитку медіаосвіти та медіаграмотності в Україні відображені в працях українських дослідників. Внесок у теоретико-методологічні та емпіричні дослідження даного питання в Україні зробили: Валерій Іванов [10], Тетяна Іванова, Оксана Волошенко [10], Борис Потятиник, Олександр Мокрогуз, Ганна Онкович [19-22] та інші.

Метою статті є дослідити розвиток медіаосвіти в незалежній Україні та з'ясувати становлення медіаосвіти сьогодні.

Після здобуття Україною незалежності виникає два центри дослідження медіаосвіти: в Києві та Львові. До того ж медіаосвітні курси входять у навчальні плани деяких українських вищих навчальних закладів.

У червні 1999 р. рішенням Вченої Ради Львівського національного університету імені Івана Франка було створено Інститут екології масової інформації. Його засновники розглядають медіаекологію як синтез філософсько-академічного та суто прикладних напрямів роботи. На сайті Інституту зазначається, що на початку своєї діяльності було розгорнуто "дослідження за такими трьома основними напрямками: медіа філософський, тобто філософське осмислення впливу масової комунікації та технологій на нашу психіку і культуру; медіа критичний – це аналіз медіа дискурсу для професіоналів; медіаосвітній – медіаосвіта відрізняється від журналістської освіти тим, що спрямована не тільки, чи не стільки, на підготовку працівників медіабізнесу, скільки на стимулювання "психологічного імунітету" широкого загалу від тих медіазагроз, які пов'язані з пропагандою та фальсифікацією, екранним насильством. Медіаосвіта – це своєрідна інструкція як користуватися медіа [2].

У 2009 р. у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна з відкриттям нової кафедри медіа комунікацій започатковано однойменну експериментальну магістерську програму.

Кафедри та факультети українських вишів на яких ведеться підготовка журналістів, активно включилися в процес розбудови медіаосвіти в Україні. В загальноосвітніх навчальних закладах України, на жаль, медіаосвіта реалізується через пілотні проекти, а в цілому ще приділяється мало уваги зазначеним проблемам. Значний крок вперед у цьому контексті зробила Національна академія педагогічних наук України, яка в 2010 році постановою президії схвалила "Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні". Згідно з цією концепцією, медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіа культури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною системою масмедіа, як традиційними (друковані видання), так і новітніми, як традиційними (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітніми (комп'ютерне опосередковане спілкування, інтернет, мобільна поліфонія) медіа, з

урахуванням розвитку інформаційно-комунікативних технологій [1, с. 19].

У цьому документі основні положення концепції відповідають завданням, які були сформульовані у Паризькій програмі-рекомендації з медіаосвіти ЮНЕСКО від 22 червня 2007 р. та резолюції Європарламенту щодо медіаграмотності у сфері цифрової інформації від 16 грудня 2008 р. Основна мета концепції спрямована на розбудову в Україні ефективної системи медіаосвіти через учнівські та студентські аудиторії для формування в них навичок медіакомпетентності, медіаграмотності та медіаобізнаності, відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей. У концепції запропоновано визначення таких термінів, як “медіапедагогіка”, “медіаосвіта”, “медіакультура”, “медіаграмотність”, “медіакомпетентність”; визначено мету, завдання, пріоритети розвитку медіаосвіти та напрямки, етапи й умови реалізації. Концепція передбачає підготовку та проведення широкомасштабного поетапного експерименту щодо впровадження медіаосвіти на всіх рівнях. З 2011 р. розпочався експеримент зі запровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес у 82-х загальноосвітніх школах семи областей України та міста Києва. Також за сприяння Міністерства освіти на науки України впроваджується програма з медіаосвіти для вчителів, які проходять підвищення кваліфікації.

Реалізації концепції охоплює три етапи:

- експериментальний етап (2010–2013);
- поступове вкорінення медіаосвіти та стандартизацію вимог до неї (2014–2016);
- подальший розвиток медіаосвіти та завершення масового запровадження (2017–2020) [1, с. 19].

Детальне вивчення “Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні” вказує, що не всі вектори навчання системи медіаосвіти охоплені нею. Потребує доопрацювання частина концепції, яка направлена на підготовку фахівців з медіаосвіти на всіх рівнях системи освіти в Україні. Тому пріоритет розвитку шкільної медіаосвіти, яка має стати однією з головних ланок цілісної системи медіаосвіти в країні. Звертається увага на розробку стандартів фахової підготовки медіапедагогів та медіапсихологів в систему вищої педагогічної освіти для введення в навчальні плани курсу “Медіаосвіта та медіаграмотність” на всіх педагогічних спеціальностях як обов’язкового; на активізацію співпраці вищих навчальних закладів, які готують фахівців для медіа та сфери мистецтва.

Мета медіаосвіти полягає у формуванні медіакультури особистості в середовищі значущих для неї соціальних спільнот. Головним завданням медіаосвіти є:

- формування медіа імунітету особистості, який робить її здатною протистояти агресивному медіа середовищу, забезпечує психологічний добробут при споживанні медіапродукції, що передбачає медіаобізнаність, уміння добирати потрібну інформацію, оминати “інформаційне сміття”, захищати від потенційно шкідливої інформації з урахуванням прямих і

прихованих впливів;

– рефлексії та оволодіння теорією критичного мислення як психологічного механізму медіаграмотності, що забезпечує свідоме споживання медіа продукції на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб, адекватного та різнобічного оцінювання змісту і форми інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа;

– здатності до медіаторчості для компетентного і здорового самовираження особистості та реалізації її життєвих завдань, покращення якості між особою комунікації і приязності соціального середовища, мережі стосунків і якості життя в значущих для особистості спільнотах;

– спеціалізованих аспектів медіа культури: візуальної медіа культури (сприймання кіно, телебачення), музичної медіакультури, розвинених естетичних смаків щодо форм мистецтва, опосередкованих масмедіа та сучасних напрямків медіаарту тощо [3].

Медіаосвіта в Україні потребує таких пріоритетних напрямків розвитку:

– напрацювання низки факультативних медіаосвітніх програм через систему дошкільних, загальноосвітніх навчальних закладів та закладів позашкільної освіти;

– упровадження курсу медіакультури з урахуванням профільного навчання, активізації гурткової роботи, фото-, відео-, анімаційних студій, інших позакласних форм учнівської творчості медіаосвітнього спрямування;

– розроблення стандартів вищої освіти для підготовки та перепідготовки фахівців медіаосвітнього профілю на базі вищої освіти;

– активізація співпраці вищих навчальних закладів різних рівнів, які готують фахівців для медіа виробництва та сфери мистецтва, з метою проведення міждисциплінарних досліджень з проблем медіаосвіти.

З 2011 року в Україні Академія української преси в партнерстві з Міністерством освіти та науки України за підтримки Програми У-Медіа Інтерньюс-Нетворк та Міжнародного фонду "Відродження" започаткувала Першу міжнародну конференцію з медіаосвіти і медіаграмотності "Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи". За 5 років конференція пройшла шлях споріднений шляху медіаосвіти: від педагогічної інновації до життєво необхідної навички особистості. Відповідно щороку і розширюється коло учасників конференції, охопивши не лише медіа педагогів, а й бібліотекарів, громадських активістів, науковців, медіа експертів та журналістів. Особливих масштабів дана конференція набула у 2017 року. Відбулася велика кількість майстер класів, презентація нових ресурсів із медіа грамотності та робота з різних секцій.

В травні 2016 року українська освітянська делегація переймала досвід та навчалася в літній школі медіаосвіти на базі шведського медіа інституту FOJO. Інститут знаходиться на півдні Швеції в старовинному історичному

місті Кальмар. Під час навчання представники України мали змогу прослухати висококваліфіковані лекції з медіаосвіти та медіаграмотності, обмінятися досвідом із своїми колегами та здобути передовий досвід однієї з європейських країн.

Дуже цікавою неординарною особистістю в медіаосвіті Швеції став куратор літньої школи Йоран Андерсон, який пройшов шлях від шкільного учителя до директора школи, а з 1994 року працює консультантом учительської газети “Газета в школі”. Йоран Андерсон є автором підручників для учнів: “Географія”, “Суспільствознавство” для 9-11 класів. Він повідав нам, що “Газета в школі” існує в Швеції з 1963 року. У 2010 році газету назвали “Медійний компас”, так як вона почала виходити тільки в інтернет форматі. Пан Йоран наголосив, що газета має надзвичайно велике значення для вчителів, носить інформуючий та об’єднуючий характер. Газета пропонує учителям комплекс новин, які особливо цікаві для вчителів, надає їм методичну допомогу, вміщує на своїх сторінках конспекти цікавих суспільно-значущих уроків та ще багато цікавого. Велика увага приділяється медіаосвіті на сторінках видання.

Група українців відвідала гімназію, де ознайомилась з медіаосвітою школи в галузі “Суспільствознавство” та шкільної бібліотеки. Під час спостереження за заняттям з суспільствознавства вони бачили як учні виконували завдання – підготувати і провести інтерв’ю на тему “Як жили 18-річні люди раніше”. Одні працювали над текстами інтерв’ю, інші над дизайном колонки, фотографіями. Вчитель пояснив нам, що це уроки на яких учні вчать складати медіатексти. Разом з цим вони вивчають медіаосвіту знайомлячись з мас-медіа у різних країнах світу.

Сучасні бібліотекарі, які були в цій гімназії, розказали нам про новітні методи роботи в бібліотеці, про допомогу, яку вони надають учням школи, працюючи в мережі Інтернет. Учні мають змогу замовляти в бібліотеці інтернет-ресурси, які для них в повсякденному житті є платними. Бібліотекарі також шукають для учнів інформацію з достовірних джерел, шукають авторів, учених, які займаються тими чи іншими проблемами.

Дають дітям інформацію про різні сайти, хто там публікується, що є правдивою інформацією, а що – ні, і яка цільова аудиторія сайту. Вони зазначили, що варто пам’ятати – Google – це компанія, якій платять – і перші сайти в списку це не значить, що вони кращі. Поряд з новітніми технологіями бібліотека має 10 000 книг, художня література, газети, журнали та підручники.

В місті Кальмар відвідали редакцію регіональної газети “Барометр”, яка існує з 1841 року. Її головний редактор зазначав, що газета вміщує міжнародні новини і новини Швеції – 1 полоса, а на всіх інших полосах вміщується місцевий матеріал та місцеві новини. В газеті працює 63 журналісти, фінансується видання з суспільного фонду. Головний редактор бере на себе відповідальність за всі публікації, які друкуються в газеті. Газета зберігає таємницю інформації – це захищає людей. Читачі

отримують політінформацію, на сторінках газети проводяться дебати, обговорюються суспільні теми як джерело натхнення та розвитку громадянського суспільства. Матеріали в газетах публікуються на принципах доступності, гласності, прозорості.

Для ефективного впровадження медіаосвіти, розробки навчальних програм та матеріалів, підготовки вчителів та викладачів необхідним є адекватне осмислення ролі і місця цієї нової навчальної дисципліни в Україні та світі на сучасному етапі, та її специфіки порівняно з іншими навчальними дисциплінами. Необхідність впровадження медіаосвіти в Україні нині визначається передусім трьома групами чинників соціально-економічного та соціально-політичного характеру. Це, по-перше, прискорення змін у національній та глобальній економіці, а також потреба реформування структури вітчизняного виробництва; по-друге, європейські обов'язкові норми розвитку української системи освіти; і, по-третє, необхідність ефективно протидіяти інформаційній агресії як складовій гібридної війни, що ведеться проти України.

Вітчизняна система освіти повинна посідати ключове місце у формуванні української ідентичності, прищепленні учням і студентам патріотизму, у протидії зовнішній інформаційній агресії. Серед ключових напрямів оновлення змісту освіти важлива роль належить упровадженню і розвитку сучасної медіаосвіти, яка, за визначенням “Концепції впровадження медіаосвіти в Україні”, являє собою “частину освітнього процесу, спрямовану на формування в суспільстві медіа-культури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа”.

Стрімкий розвиток в сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій і системи масмедіа потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними. На жаль, Україна тут робить лише перші кроки, хоча необхідність запровадження медіаосвіти ні в кого не викликає сумнівів. Однак залишається невирішеним питання, хто саме має займатися і відповідати за формування програм медіаосвіти, адже головне завдання медіаосвіти – підготувати аудиторію до життя в інформаційному суспільстві, навчитися передбачати, а при необхідності й нейтралізувати наслідки негативного впливу засобів масової комунікації на людину.

Висновки. Отже, як наголошено в медіа інституті FOJO “Демократія коштує дорого”. Для розвитку медіаосвіти в Україні потрібні великі людські та фінансові ресурси. Ми бачимо своїм першочерговим завданням ввести медіаосвіту та медіаграмотність як обов'язковий курс для студентів педагогічних університетів. Сучасний вчитель має бути медіакомпетентний та медіаграмотний, володіти всіма інструментами медіаосвіти, вміти читати декодувати і створювати медіа тексти, шукати першоджерела,

уміння думати і робити висновки засобами критичного мислення.

Використана література:

1. *Іванов В. Ф., Волошенюк О. В.* Медіаосвіта та медіаграмотність / В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
2. Інститут екології масової інформації ЛНУ імені І. Я. Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.franko.lviv.ua/mediaeco/pro_nas.htm. (10 червня 2016 року)
3. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні 2010 р. [Електронний ресурс] // Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України. – Режим доступу : http://www.ispp.org.ua/news_44.htm.
4. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін : посібник для вчителя / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза – Київ : Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. – 201 с.
5. *Найдьонова Л. А.* Перспективи розвитку медіаосвіти в контексті болонського процесу: процесуальна модель медіакультури / Л. А. Найдьонова // Болонський процес і вища освіта в Україні та Європі: проблеми й перспективи. – С. 162-168. – Режим доступу : http://www.edu.of.ru/mediaeducation/default.asp?ob_no=30060

References:

1. *Ivanov V. F., Volosheniuk O. V.* Mediaosvita ta mediahramotnist / V. F. Ivanov, O. V. Volosheniuk. – Kyiv : Tsentr vilnoi presy, 2012. – 352 s.
2. Instytut ekolohii masovoi informatsii LNU imeni I. Ya. Franka [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://www.franko.lviv.ua/mediaeco/pro_nas.htm. (10 chervnia 2016 roku)
3. Kontseptsiia vprovadzhennia media-osvity v Ukraini 2010 r. [Elektronnyi resurs] // Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy. – Rezhym dostupu : http://www.ispp.org.ua/news_44.htm.
4. Mediahramotnist na urokakh suspilnykh dystsyplin : posibnyk dlia vchytelia / za red. V. Ivanova, O. Volosheniuk, O. Mokrohuza – Kyiv : Tsentr vilnoi presy, Akademiia ukrainskoi presy, 2016. – 201 s.
5. *Naidonova L. A.* Perspektyvy rozvytku mediaosvity v konteksti bolonskoho protsesu: protsesualna model mediakultury / L. A. Naidonova // Bolonskyi protses i vyshcha osvita v Ukraini ta Yevropi: problemy u perspektyvy. – S. 162-168. – Rezhym dostupu : http://www.edu.of.ru/mediaeducation/default.asp?ob_no=30060

КРАВЧЕНКО О. Ю. Стратегия развития медиаобразования в Украине.

В статье раскрыты этапы введения медиаобразования в Украине, которые являются важными шагами в построении информационного общества, развития знаний, становлении гражданского общества. Также обоснована актуальность медиаобразования для Украины в контексте европейской интеграции и с учетом необходимости противодействия внешней информационной агрессии.

Ключевые слова: *медиаобразование, медиаграмотность, медиа, информация, образование, обучение, воспитание, пресса, кино, радио, телевидение, Интернет.*

KRAVCHENKO O. YU. Strategy of development of mediaobrazovaniya is in Ukraine.

The article describes the stages of implementation of media education in Ukraine, which are important steps in the construction of the information society, knowledge development, and the formation of civil society. It also substantiates the relevance of media education for Ukraine in the context of European integration and taking into account the need to counter external information aggression.

Keywords: *media education, media literacy, media, information, education, education, press, cinema, radio, television, Internet.*